

Podlage o situaciji organiziranosti koroških Slovencev

Ali je ena, enotna in edina zastopniška organizacija koroških Slovencev res izhod in rešitev naših problemov?

Kratek pogled nazaj:

Do leta 1949 smo imeli enovite organizacije, kjer so sodelovali vsi koroški Slovenci, tako na kulturnem kot na političnem področju: Slovensko prosvetno zvezo in Osvobodilno fronto za slovensko koroško (OF), katere direktna naslednica je Zveza slovenskih organizacij (ZSO). OF se je zavzemala še v letu 1949 za priključitev južne Koroške k Titovi Jugoslaviji, čeravno je bilo že takoj po vojni jasno, da je to brez izgleda.

1949 je bil ustanovljen Narodni svet, na kulturnem področju pa smo dobili dodatno še Krščansko kulturno zvezo (KKZ). Že od leta 1985 je bil NSKS mnenja, da je ZSO odveč in je še za časa Jugoslavije skušal prepričati slovenske komuniste, da naj bi se odpovedali podpori ZSO in podprli eno organizacijo, ki naj bi jo koroški Slovenci volili. Ker mu to ni uspelo, je nove volitve izvedel samo za Narodni svet in na podlagi društvenega prava predvidel pettedenske volitve po pošti na podlagi privatno, preko svojih zaupnikov, sestavljenih volilnih imenikov. 2001 je bil za prvim tako izvoljenim predsednikom Nantejem Olipom z dvotretjinsko večino izvoljen za predsednika Bernard Sadovnik (protikandidat Karel Smolle). Ta je bil od skupine juristov Pipp/Grilc/Vouk prisiljen k predčasnemu odstopu. Spremenili so preko noči pravila in nato je bil odstavljen ves upravni odbor, katerega član je bil tudi dr. Valentin Inzko, sedanji pooblaščenec Združenih narodov v BiH. Odstavljeni odborniki in B. Sadovnik so nato leta 2001 z vpisanimi člani (do danes jih je 1300) ustanovili novo zastopniško organizacijo, Skupnost koroških Slovencev in Slovenk (SKS). Ker je Matevž Grilc kot zadnji tako izvoljeni predsednik Narodnega sveta predčasno odstopil, je postal Karel Smolle „direktno neizvoljeni“ predsednik Narodnega sveta. Njegova zahteva pa je bila zopet enotno in demokratično izvoljeno zastopstvo. Volitev naj bi bila mogoča preko državnega zakona. Ostali dve zastopniški organizaciji sta do tega skeptični, ker ne verjameta, da bi avstrijski parlament samo za koroške Slovence – ostale avstrijske narodne skupnosti tega ne zahtevajo – sklenil ustavni zakon, ki bi take volitve omogočal. Poleg tega bi bil za to potreben volilni imenik, ki bi le pomenil nekako preštevanje koroških Slovencev.

Zakaj samo ena zastopniška organizacija ni model za koroške Slovence?

1. Tudi narodna skupnost je pluralna. Politični spekter je raznolik, na občinski ravni imajo velik delež podpore Slovencev samostojne dvojezične liste (EL in druge). Na deželni in državni ravni pa je ta podpora samo okoli ene četrtine ali še manj. Zato danes ni organizacije, ki bi kot edina mogla govoriti v imenu narodne skupnosti.
2. Slovenski minister Žekš je izjavil, da so v Sloveniji na splošno proti samo eni organizaciji, ker imajo pri tem negativne izkušnje zaradi prejšnjega monopola komunistične stranke. Ugotovili so, da to ni dobro.
3. Če bi – kar je malo verjetno – res nastala samo ena organizacija, ki bi jo vodil predsednik, na primer Karel Smolle ali kdo drug, in bi zaostrovala politično agiranje kakor danes, je vprašanje, kaj bi lahko storili koroški Slovenci, ki bi se s tem ne strinjali? Nič ne bi mogli. Prišlo bi do ponovnega močnega osipa števila pripadnikov narodne skupnosti. Tako pa ima vsak možnost podpirati tisto organizacijo, ki mu je blizu. Tudi pri narodni skupnosti ne more odločati samo večina, ampak je treba zajeti iz razlogov ohranjanja čim večjega števila pripadnikov čim večji spekter. Prepričani smo, da današnje politiko Narodnega sveta podpira samo manjše število koroških Slovencev iz jedra narodne skupnosti. Politično zaostrovanje zaradi 50-60 dodatnih dvojezičnih krajevnih napisov kolikor jih je na primer v dveh občinah, pritisk Narodnega sveta na politike, stranke in osebnosti v Sloveniji, da naj nastopajo bolj ostro in odločno, da naj notificirajo Avstrijsko državno pogodbo in da naj podpirajo ali predlagajo internacionalizacijo manjšinskega vprašanja, dodatno kvari politično vzdušje na Koroškem, kar koroškim Slovencem nedvoumno škoduje. Narodna skupnost si želi kompromisa in dobrih sosedskih odnosov. Vemo, da si to tudi Slovenija želi in da so ji ti pozivi Narodnega sveta le nerodni. Narodni svet nato pozive predsednika, zunanjega ministra in komisij prodaja kot svoj uspeh, pri čemer osmeši predstavnike RS kot mehkužce, na katere je treba stalno izvajati nek pritisk in jim ne dati miru.
4. V resnici želi zaostrovati razmere na Koroškem samo skupina petih juristov Narodnega sveta, ki so v tej organizaciji tako močni, da jim skoraj nihče od »navadnih« Slovencev-smrtnikov ne more do živega. Iztrebili so vso opozicijo v lastnih vrstah in tudi finančno se nihče ne bo spuščal v pravno avanturo, da bi jim učinkovito ugovarjal. Zato tam ni več struktur, ki bi dopuščale resno argumentacijo. Ti pravniki ne bodo nikoli popustili in jim je vseeno, ali to škoduje mednarodnemu ugledu Slovenije in koroških Slovencev ali ne. Tudi predsednik Smolle je večkrat izrazil mnenje, da ne bo poslušal Slovencev, če se mu neka stvar zdi pametna rekoč: če sem o nečem prepričan sam in še dva pametna Slovenca, potem to naredim. Velika večina koroških Slovencev tega ne odobrava, pa iz prej navedenih razlogov ne bo storila ničesar.

5. Zato je najboljša pot, da se reformira in reaktivira koordinacijski odbor koroških Slovencev. Tam naj bi bile zastopane vse politične organizacije koroških Slovencev. Ni stvari, o kateri se tam ne bi mogli zediniti, če se odkrito pogovarjajo.
6. Želja po enotnem političnem zastopstvu in enim govornikom (govoriti je treba z eno besedo) je zato samo pretveza z željo, da bi vodstvo Narodnega sveta govorilo v imenu vseh, kar mu v zgodovini do danes ni in mu kljub pritiskom raznih politikov iz Slovenije in omalovaževanju političnih nasprotnikov ne bo uspelo.
7. Možnost uspeha na Koroškem je večja pri dobrem vzdušju, v razgovorih in dogovarjanju.

SKS predlaga:

1. Dopolnitev in izgradnjo koordinacijskega odbora koroških Slovencev. Ta odbor izdela in izglasuje obvezna stališča k predloženim temam. V tem odboru se lahko dogovori tudi o drugih možnostih skupnega zastopanja.
2. Uvedbo javnopravnega zastopstva koroških Slovencev na državni ravni, določenega in urejenega preko avstrijskih zakonov, kjer so predvidene tudi državno nadzorovane volitve zastopstva koroških Slovencev pri deželnozborskih volitvah na dvojezičnem področju z drugo, dodatno glasovnico. Pri tem ne sme priti do volilnega imenika (katastra), v katerega bi se morali volilci/volilke vpisovati. Za to so potrebna politična pogajanja z avstrijsko vlado.

SKS zavrača:

1. Privatno organizirane volitve skupnega zastopništva vsake vrste. Dosedanje volitve NSKS niso bile demokratične, neposredne in javno nadzorovane. Trajale so do pet tednov (zato so bile manipulacije mogoče), volilni imenik je bil nedorečen, nadzorniki so bili akterji volitev itd.
2. Volitve skupnega predstavnštva preko odbornikov kulturnih, športnih in drugih slovenskih društev na Koroškem, ker bi se s tem vnesla politika v ta društva, ki nadpovprečno dobro delujejo zaradi tega, ker tam delujejo člani slovenske narodne skupnosti neglede na svoje politične nazore. Poleg tega je pridobitev seznama uradno registriranih imen odbornikov društev od okrajnih glavarstev in magistratov zloraba imen (zaščita osebnih podatkov) odbornikov v politične namene. Vsakega odbornika bi morali prej vprašati in bi moral k temu dati svoje privoljenje.

PEREČI PROBLEMI, ODPRTA VPRAŠANJA, ZAKONODAJA ZA NARODNO SKUPNOST

1. **Ozračje** za slovenščino na Koroškem še vedno ni dobro. Mnogi starši prijavljajo v ljudskih šolah otroke k dvojezičnemu pouku (ca. 40% vseh otrok), kar je zelo pozitivno, svojega materinega jezika pa jim na žalost ne posredujejo več. Potrebna je odprava negativnih zgodovinskih hipotek, dobro sodelovanje Slovenije in Koroške, pa tudi sami pripadniki narodne skupnosti se morajo svojim sodeželanom bolj odpreti za odkrito sodelovanje in dialog. Saj je nekako več kot polovica Korošcev vendar slovanskega porekla in imamo torej opraviti z »lastnimi nekdanjimi rojaki« v širšem smislu besede.
2. Pripravlja se nov **zvezni zakon o narodnih skupnostih** v Avstriji. Pri nastajanju tega zakona je treba konstruktivno sodelovati in vnašati predloge. Zaradi vedno večje prijave šolarjev ljudskih šol z nobenim predznanjem slovenščine k pouku slovenščine bo treba prilagoditi temu stanju tudi didaktiko pouka slovenščine in ob potrebi tudi manjšinskošolsko zakonodajo.
3. Ni rešeno financiranje **Slovenske glasbene šole**. Koroška stran pri tem krije samo del primanjkljaja. Ostalo prispeva Slovenija. Pogajanja se morajo nadaljevati, tako da se bo del prispevkov Slovenije nato uporabil za druge potrebe narodne skupnosti.
4. Ni rešen problem **dodatnih dvojezičnih napisov** na podlagi razveljavitve tozadavnega zakona s strani Ustavnega sodišča Republike Avstrije. Tu so izgledi za rešitev zelo slabi, ker dunajska vlada ne namerava brez soglasja Koroške deželne vlade kaj storiti, prisiliti pa se postavitve ne da. Sloveniji ne preostaja ničesar drugega kakor da na to stalno opozarja pristojne avstrijske oblasti. Po našem mnenju bi tu prišli prej do rezultatov, če bi uradna Slovenija vzpostavila tudi s Koroško deželno vlado boljše odnose (vlada, ministrstva, javnopravne ustanove).
5. Z zveznim zakonom urejeno **javnopravno zastopstvo** koroških Slovencev bi bilo najboljše. Ker pa to ni želja tudi drugih narodnih manjšin v Avstriji, ga avstrijska vlada najverjeme ne bo uresničila.
Zato bo v naslednjem času najboljša varianta skupnega zastopstva adaptacija poslovnika Koordinacijskega odbora koroških Slovencev, kjer naj se nasproti avstrijskim oblastem poenotijo stališča v važnih narodnopolitičnih zadevah.

Slovenske narodnopolitične organizacije na avstrijskem Koroškem danes

Kratka zgodovina:

Lahko rečemo, da je med prvo in drugo svetovno vojno **obstajala** enotna politična linija pod vplivom Cerkve. Pri naknadnem glasovanju o priključitvi Avstrije Hitlerjevi Nemčiji leta 1938 so voditelji priporočali koroškim Slovencem, da glasujejo za priključitev, kar se je tudi zgodilo. Leta 1942 je bilo okoli 1000 koroških Slovencev (200 družin) izseljenih (pregnanih) v Nemčijo. Po končani vojni so se večinoma vrnili na svoje opustošene domove. Mnogo jih je bilo odvedenih tudi v koncentracijska taborišča, kjer so bili nekateri umorjeni. Med drugo svetovno vojno je po Hitlerjevem napadu na Jugoslavijo aprila 1941 kakih 100 koroških Slovencev šlo tudi v partizane ali jih podpiralo. 99% pa jih je bilo mobiliziranih v nemško vojsko in so bili na vojnih prizoriščih po vsej Evropi.

Po drugi svetovni vojni je obstajala na Koroškem do leta 1949 samo ena politična organizacija in to je bila Osvobodilna fronta za slovensko Koroško (OF), ki se je zavzemala za priključitev južnega dela Koroške k Titovi Jugoslaviji. Pri tej organizaciji je deloval tudi predstavnik katoliškega dela koroških Slovencev, dr. Joško Tischler. Tudi 90% slovenske duhovščine je na zunanje ministre štirih velesil v Moskvi s svojim podpisom naslovilo peticijo, da zahtevajo oziroma priporočajo priključitev k Jugoslaviji. Tudi slovensko združenstvo je poslalo brzojavko v istem smislu. Medtem ko je bilo pobitih na tisoče domobrancev v Sloveniji, medtem ko je na tisoče slovenskih beguncev čakalo na koroških in italijanskih tleh na emigracijo, medtem ko je škof Rožman bil begunec na Koroškem, sta se tako slovenska posvetna kot cerkvena struktura izrekli za Jugoslavijo. Šele junija 1949, ko je bila meja v Parizu že dokončno določena in ni bilo več nobenih izgledov za njeno spremembo, se je krščansko-konservativni del ločil od OF in ustanovil svojo organizacijo Narodni svet koroških Slovencev (NSKS), katere prvi predsednik je bil dr. Joško Tischler. Katoliško usmerjeni del kulturnikov se je ločil tudi od prejšnje skupne kulturne organizacije, Slovenske prosvetne zveze (SPZ), in ustanovil Krščansko kulturno zvezo (KKZ). Naslednica OF na Koroškem je postala Zveza slovenskih organizacij (ZSO).

Zaradi splošne zbežanosti in frustracije je nekako do leta 1960 na Koroškem vladalo splošno kulturno in politično mrtvilo. V močno oporo Slovincem je bila tedaj katoliška slovenska duhovščina (Mohorjeva), ki je bila okrepljena z nešteti begunskimi duhovniki iz Slovenije. Avstrijska državna pogodba iz leta 1955 predstavlja važen pravni akt za pravice koroških Slovencev. V ta čas spada tudi usodna odprava obveznega dvojezičnega šolstva leta 1958.

Ustanovitev Slovenske gimnazije v Celovcu leta 1957 pomeni važen mejnik za ohranitev slovenske narodne skupnosti. Pozneje so dobili še Trgovsko akademijo in Višjo šolo za

gospodarske poklice. Okoli 2500 maturantov je do danes izšlo iz teh šol. Če jih ne bi bilo, bi bilo danes verjetno konec slovenskega jezika na Koroškem.

Komunistična Jugoslavija je v povojnih letih v glavnem gmotno podpirala ZSO in SPZ, od leta 1970 naprej pa v manjši meri tudi Narodni svet in KKZ. Leta 1986 je Narodni svet iz Jugoslavije dobil že okoli 7 milijonov avstrijskih šilingov. Z denarnimi podporami so bile povezane tudi gotove politične direktive. Po razpadu Jugoslavije je NSKS poskušal priti do več sredstev in skušal finančno izpodriniti ZSO, kar pa ni uspelo, ker je slovenske politične organizacije podpirala tudi Republika Avstrija. Znana so pisma Mohorjeve in Narodnega sveta Lojzetu Peterletu, v katerih se zahteva skoraj izključna podpora krščanskim strujam.

Koroški Slovenci z enotno organizacijo?

Po letu 1990 je NSKS skušal izpodriniti ZSO in je propagiral samo eno organizacijo. Sestavil je privatno nek volilni imenik in na podlagi privatnega prava izdelal nov statut, ki je predvideval za novo organizacijo volitve po pošti. Hotel je o tem prepričati tudi ZSO (tudi preko Slovenije), ki pa v to ni privolila, ker je zagovarjala sodelovanje s strankami avstrijskega levega in liberalnega tabora. Ker ni bilo soglasja, je NSKS izvedel volitve sam. Pomerila sta se dr. Pavel Apovnik in Nanti Olip. Olip je tesno zmagal in postal prvi predsednik novega NSKS. Hotel je reforme, pa interno ni uspel. Predčasno je odstopil. Pri novih volitvah sta nato nastopila Karel Smolle in Bernard Sadovnik, ki je zmagal z dvotretjinsko večino. Tudi on je hotel reforme (iz dveh tednikov je na primer postal skupen tednik Novice) in boljše sodelovanje z drugo politično organizacijo ZSO. Proti njemu je nastopila močna notranja opozicija pod vodstvom nekdanjega predsednika dr. Grilca in še treh pravnikov. Tudi on je predčasno odstopil, njegov upravni odbor (član odbora je bil tudi dr. Valentin Inzko) pa so po bliskoviti spremembi pravil odstavili. Po letu dni so bile zopet volitve v NSKS. Tokrat pa je dolgoletni nekdanji predsednik dr. Grilc premagal Karla Smolleja. Ker je tudi dr. Grilc nato predčasno odstopil, je tako imenovani parlament NSKS brez neposrednih volitev imenoval Karla Smolleta na novega (začasnega) predsednika Narodnega sveta. Ta je napovedal in tudi izvaja ostrejšo politiko do avstrijske države in internacionalizacijo manjšinskega vprašanja. Napovedal je tudi pritisk na Republiko Slovenijo in ga tudi izvaja, da bi le ta odločneje izvajala pritisk na Avstrijo in kot bodoča naslednica Jugoslavije notificirala avstrijsko državno pogodbo pri nekdanjih velesilah. Na primer je Smolle „sodosegel“, da veleposlanik Slovenije v Avstriji ni postal nekdanji dolgoletni zunanji minister Dimitrij Rupel in še v druge stvari v Sloveniji se je vmešaval.

Ali so tri krovne organizacije za koroške Slovence preveč?

Ne. Vsaka zastopa gotove segmente. V bistvenih centralnih vprašanjih pa je poenotenje vedno mogoče. Tako je bilo tudi v preteklosti, ko sta bili dve organizaciji in so nekateri menili, da je ena odveč. Treba je več kulturnega dogovarjanja in spoštovanja različnih mnenj, ki se morejo v pogovorih poenotiti. Koroški Slovenci pa lahko ostajajo to, kar so in se morejo identificirati s tisto organizacijo, ki jim je blizu. Sicer bi jim ne ostajalo ničesar drugega, kot da se oddaljijo od organizacij, ki ne zastopajo njihovih stališč, in s tem tudi od slovenstva.

Kje stojijo danes slovenske organizacije na Koroškem politično?

Zveza slovenskih organizacij (ZSO, predsednik Marjan Sturm) se ima za levoliberalno organizacijo. Njeni člani so vključeni tudi v stranke večinskega naroda (socialne demokrate, zelene, liberalce), podpirajo pa delno tudi liste samostojnega političnega gibanja na občinskih volitvah (EL). **Zveza koroških partizanov** kot ena njenih članov obsoja politične poboje po vojni, na njenih komemoracijskih prireditvah sodelujejo duhovniki in je mnenja, da so se borci upravičeno borili proti nacifašizmu, ki je hotel iztrebiti koroške Slovence, komunistov pa na Koroškem skorajda ni bilo. Danes so bolj pacifisti. Predsednik Marjan Sturm kot antifašist obsoja povojne zločine in sodeluje v dialoški skupini s predsednikom Heimatdiensta dr. Josefom Feldnerjem. V Sloveniji pa razlaga, da lažje sodeluje z desnico kot z nekdanjimi komunisti, ki imajo glede Koroške bolj slabo vest. Po mnenju mnogih je ta organizacija napravila največji pozitivni zasuk v zadnjih 15 letih.

Skupnost koroških Slovenk in Slovencev (SKS, predsednik Bernard Sadovnik), od leta 2003 nova krovna organizacija

Nekdanji upravni odbor NSKS s predsednikom B. Sadovnikom (prej z dvotretjinsko večino izvoljen) je bil prepričan, da je njegova politika sporazumevanja in dialoga pravilna in da zaradi tega ne bo stopil v ozadje. Ker njegovi zahtevi po takojšnjih novih volitvah, kjer bi volilci potrdili ali odklonili njegovo politiko, ni bilo ugodeno, je ustanovil SKS in v kratkem času zbral okoli 1300 članov med koroškimi Slovenci. Organizacija je bila priznana tako v Sloveniji kot v Avstriji. V odboru so znane osebnosti kot dr. Reginald Vospernik, dr. Pavel Apovnik, dipl. oec. Joza Habernik, mag. Zalka Kuchling in mnogi drugi. Njihova linija so poleg rešitve še nerešenih vprašanj sporazumevanje, sodelovanje in dialog v deželi Koroški. Avstrija in Slovenija sta članici Evropske Unije in so zdaj manjšinske zadeve evropske zadeve. SKS sodeluje pri tako imenovani konsenzni skupini na Koroškem, kjer se skupaj s predstavniki nemških sodeželanov, socialnih partnerjev, novinarjev, katoliškega škofa in evangeličanskega superintendenta trudijo za izboljšanje političnega vzdušja, ki naj bi privedlo do tega, da bi se še ostali problemi vzajemno rešili. Dunaj sam problemov ne bo rešil, za ohranitev slovenskega jezika je na Koroškem potrebno tudi sodelovanje nemških sodeželanov.

Politično se SKS uvršča v sredino strankarskih spektrov in odklanja ekstremna stališča tako na levici kot na desnici.

Narodni svet koroških Slovencev (NSKS, predsednik Karel Smolle) kot organizacija na desni v zadnjih letih ne sodeluje z logično sestrsko stranko (avstrijsko ljudsko stranko), kar je škoda, ker nam s tem manjka politični kontakt z drugo največjo avstrijsko stranko. V narodni politiki zavzema prostor bolj radikalnih posegov. Imamo vtis, da v Sloveniji bolje dela z Demokratsko stranko, z Zaresom in LDSom. Pri predsedniških volitvah je bolj priporočal sedanjega predsednika kot g. Peterleta. Njegova politična tajnica je istočasno predsednica avstrijskih liberalcev (ki pa niso zastopani v parlamentu). Koroški partizani so mu za vzgled, tako novi predsednik Smolle v članku v naših Novicah. Bivši predsednik KKZ, Janko Zerzer,

pa v komentarju v cerkvenem časopisu Nedelja piše o domobrancih-zapeljancih. Zato mislim, da se je NSKS v zadnjih letih pozicioniral ideološko bolj proti levici, narodnopolitično pa bolj radikalno in desno-liberalno. Ker odklanja dialog z udeleženci dialoške skupine na Koroškem, kjer sodelujeta zastopnika ZSO in SKS, se podaja bolj v slepo ulico in poudarja predvsem možnosti rešitev upravičenih zahtev narodne skupnosti po strogi pravni poti ob uporabi vseh, tudi nenavadnih, možnosti, kar kvvari politično vzdušje na Koroškem.

Važno vlogo na Koroškem vrši tudi **Enotna Lista (EL)**, politična stranka dela narodne skupnosti, predvsem na ravni občin. Zastopana je pod tem imenom ali pod drugimi dvojezičnimi oznakami z 52 odborniki in z nad 5000 glasovi v 23 južnokoroških občinah. V Železni Kapli (Eisenkappel) stavi župana (Franz Jožef Smrtnik), v Globasnici (Globasnitz) prvega podžupana (Bernard Sadovnik) in v Selah (Zell Pfarre) drugega podžupana (Ferdinand Olip). Njeni volilci so pristaši vseh treh krovnih organizacij koroških Slovencev. Večkratni poizkusi kandidature na deželni ravni Koroške so bili vedno neuspešni, ker ji njeni občinski volilci niso sledili in tako ni mogla preskočiti volilnega praga petih odstotkov vseh glasov.

Zaključek: Evropska Unija je realnost in zahteva nove, evropske prijeme. Veljajo tudi nova pravila glede odnosov med narodnimi skupnostmi in njihovimi matičnimi narodi. Državna pogodba je sicer še v veljavi, toda iste ali celo več možnosti manjšinam ponujata tudi Evropska charta (listina za manjšinske jezike) in Okvirna konvencija Sveta Evrope v Strassbourgu.

Še v 13. stoletju (glej zemljevid na naslednji strani in članek) je bila slovenščina na vsem Koroškem prezentna. Večina Korošcev je po rodu Slovencev, ki ne razumejo več slovensko. Narodna meja okoli 1900 je bila še severno od Celovca. Zato naj bi k izboljšanju ozračja prispevala naslednja resolucija Koroške deželne vlade

PREDLOG/VORSCHLAG

Izjava oroške Deželne vlade ali Deželnega zbora glede koroških Slovencev in slovenskega/slovanskega jezika na Koroškem
Erklärung der Kärntner Landesregierung oder des Kärntner Landtages die Kärntner Slowenen bzw. die slowenische Sprache in Kärnten betreffend

Das heutige Kärnten/Koroška ,früher Karantanien/Karantaniya, war bis zum 6. Jahrhundert von Kelten und Römern besiedelt. Im 7. Jahrhundert sickerten slawische Stämme in Kärnten ein und gründeten das slawische Karantanien. Das damalige Gebiet war viel größer als das heutige Kärnten und dehnte sich bis Toblach, Matri, Badgastein, Windischgarsten in NÖ bis hinein nach Ungarn aus. Ab dem 8. und 9. Jahrhundert wurde es auch von Baiern besiedelt. Bis zum 12. Jahrhundert war ganz Kärnten mit Teilen von Osttirol (Windisch Matri), mit Ausnahme einiger Zentren, slawisches Land. Aus dem Slawischen entwickelte sich das Slowenische, worüber einschlägige geschichtliche Dokumente bestehen (Klagenfurter Handschrift, Freisinger Denkmäler, erste slowenische Bibelübersetzung 1584). Infolge Vermischung der Bevölkerung und starker bajuwarischer Einflüsse wurde das Slowenische bis 1990 auf die Linie Hermagor-Villach-Moosburg-Maria Saal-Diex-Lavamünd zurückgedrängt (freiwillige und wirtschaftliche Assimilierung). Um 1890 gaben noch ca. 100.000 Personen in Kärnten an slowenisch zu sprechen. Heute sind laut offizieller sprachlicher Zählung noch ca. 14000 Bekenntnisslowenen vorhanden, weitere 15000 verstehen noch den slowenischen Kärntner Dialekt. Das Slowenische droht aus Kärnten endgültig zu verschwinden.

Das ist nicht in unserem Interesse. Wir, die heutige Bevölkerung von Kärnten, sind die Nachfolger der so beschriebenen Karantanen und Bajuwaren und bekennen uns zu deren Tradition und Erbe auch in sprachlicher Hinsicht. Wir erklären, Interesse daran zu haben, dass die sprachliche Vielfalt in Kärnten erhalten bleibt und rufen die Bevölkerung auf, das Ihre dazu beizutragen. Ohne Kärntner Slowenen ist Kärnten wie ein Körper ohne Hand oder Fuß. Kärnten ist ein Land und die ganze Bevölkerung, ob Kärntner Slowenen oder Deutschkärntner steht zu ihm. Wir wollen die oft leidvolle Geschichte vergessen und gemeinsam das heutige Kärnten bauen.
Es lebe Kärnten! Naj živi Koroška!

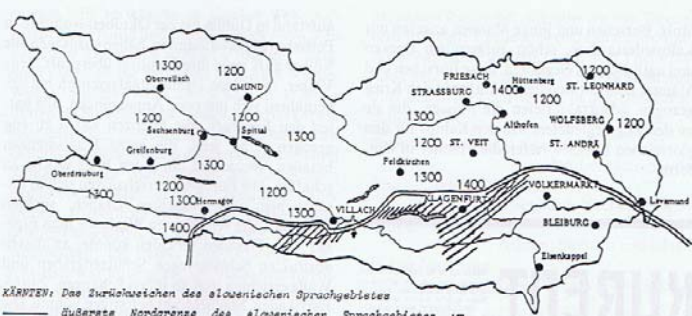
Zeichen des gemeinsamen Lebens zweier Sprachgemeinschaften in der gemeinsamen Heimat Kärnten und sichtbar gemachte Toleranz.

Zum Slowenischen in Kärnten

Kärnten war immer schon zweisprachig, nur der Personenkreis der zweisprachigen Einwohner ist kontinuierlich, seit rund 100 Jahren, sprunghaft kleiner geworden (siehe Karte). Schon vor bald 400 Jahren sagte Megiser, Christalnig zitierend: Es haben sich die windischen Khärndtner mit den deutschen Khärndtner also gewaltig vereinigt, das aus ihnen beyden einerley volck ist worden. Dieses »weinerlei Volk« hörte in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts auf zu existieren; an der Schwelle zum industriellen Zeitalter wurde den neuzeitlichen Karantanen plötzlich klar, daß sie zwei Sprachen sprechen, und es ereignete sich eine Art Zellteilung: aus den Kärntnern waren Deutsche und Slowenen geworden, sicher kein historisches Unglück, eher das Gegenteil, denn ohne Entwicklung eines gemeinsamen ethnischen Bewußtseins aller Slowenischsprachigen in den damaligen Kronländern Krain, Steiermark, Küstenland und Kärnten, hätte die slowenische Sprache kaum eine Chance gehabt, sich gegenüber dem allmächtigen Deutschen zu behaupten. Aber es entstand ein ungeheures Konfliktpotential, das bis heute nachwirkt. Die für unser Thema wesentlichen Fakten umfassen vier Punkte:

1. Kärnten hat seine Landeseinheit aus der Monarchie in die Erste Republik und weiter in die Zweite Republik herüberretten können;
2. in Kärnten leben zwei ethnische Gruppen, aus historischer Sicht Deutsche und Slowenen, und nur diese beiden (wobei die Zahl der Sprachslowenen wesentlich höher ist als die der Bekenntnisslowenen [ob man die Differenz zwischen beiden »Windische«, »Assimilanten«, »deutschfreundliche Slowenen« nennt, ändert nichts an den Tatsachen]);
3. das slowenische Element ist Teil der Kärntner Identität;
4. Kärnten ist heute trotz der geringen Zahl der Angehörigen der slowenischen Minderheit zweisprachig, denn das slowenische Element ist konstitutiv für Sprachlandschaft, Dialektologie und Namengebung.

Gab es 1910 im Abstimmungsgebiet (Zone A) 68,6 % Personen mit slowenischer Umgangssprache, haben zehn Jahre später nur 40 % für den Anschluß an das neugegründete SHS-Königreich (Jugoslawien) gestimmt, d. h., mehr als ein Drittel der Slowenischsprachigen hat mit seiner Stimme ein Bekenntnis zu Österreich und somit auch zum ungeteilten Kärnten abgegeben. Daß sie damit auch ein Bekenntnis zum Deutschtum abgegeben haben, kann man daraus nicht schließen; sicher ist nur, daß sie am Abstimmungstag kaum daran gedacht haben, daß sie

KÄRNTEN: Die Sprachverhältnisse des slowenischen Sprachgebietes
 ————— äußerste Nordgrenze des slowenischen Sprachgebietes im 1900 (einschließlich Gebiete mit geringem Anteil Slowenischsprachiger)
 // // // // // geringerer Anteil Slowenischsprachiger
 1200 um 1200 } noch slowenisch bzw.
 1300 um 1300 } slowenischsprachiger
 1400 um 1400 } Bevölkerungsanteil

manche Politiker später zu »Windischen« machen werden. Dieses Abstimmungsverhalten reflektiert das eigentliche Dilemma der Volksgruppe: sprachliche Zugehörigkeit ist nicht gleich ethnisches Bekenntnis — offensichtlich ein Begleitphänomen polyethnischer Staaten und polyglotter Gesellschaften (und somit Erbe aus der Monarchie).

Mit der »Windischen-Theorie« ist automatisch auch die Frage verknüpft, ob das »Windische« etwa eine vom Slowenischen verschiedene Sprache sei. Weit verbreitet ist die Ansicht, die Sprache der »Windischen«, »Windisch«, sei eine deutsch-slowenische Mischsprache, die mit der »landfremden« slowenischen Schriftsprache nichts zu tun habe — eine kühne Behauptung, ist es doch in zweisprachigen Regionen und Gesellschaften die Regel, daß die bodenständige Volkssprache von der überregionalen Staats- und/oder Verkehrssprache massenhaft Lehnwörter und Einflüsse bezieht. Entscheidend ist aber die Grammatik: die Grammatik des »Windischen« ist die slowenische, identisch sind auch

Hilfswörter und Grundwortschatz. Ohne »Windisch«, den bäuerlich slowenischen Dialekt, wäre es kaum möglich, daß das Unterkärntner Deutsch einen slowenischen Touch erhalten hätte, und ohne Krainer Deutsch gäbe es kaum die Elemente deutscher Herkunft in der slowenischen Umgangssprache und auch Schriftsprache!

Innerhalb von »slowenisch« ist zu unterscheiden zwischen »alpenlawisch« (Vorstufe des Slowenischen bis etwa 10. Jh.), »früh-slowenisch« (anschließend) und »slowenisch-mundartlich« (seit dem ausgehenden Mittelalter im Kärntner slowenischen Siedlungsgebiet) sowie »schriftslowenisch« (seit dem 19. Jh.). Statt »slowenisch-mundartlich« wurde (und wird fallweise noch immer) in der germanistischen Literatur vielfach der Begriff »windisch« verwendet (als Sammelbegriff für die Kärntner slowenischen Mundarten im Gegensatz zur einheitlichen, auf den Krainer Mundarten beruhenden Schrift- und Literatursprache); dieser Begriff ist aber obsolet geworden.

(aus: Österreichische Namenforschung 15-16; 1987-1988)

Bilder aus angsterfüllter Vergangenheit

VON ALENKA PUHAR

Der Erste Weltkrieg hat sich in unserem Gedächtnis eingegraben mit Bildern von unendlichen Schützengräben, überquellend von Schmutz. Darin kauern junge Männer, ausgerüstet mit wunderbar langen Gewehren, von Bajonetten noch in die Länge gezogen. Unser Verstand weiß, daß man in diesem Krieg zum ersten Mal Giftgas verwendet hat, aber das ist auf den Bildern nicht zu sehen; der Gebrauch von Giftgas ist nur durch die Anwesen-

heit von Gasmasken erkennbar. Unsere Erinnerungen an diesen Krieg, die sich auf eine Menge von Foto- und Filmmaterial stützen — ja, das ist der erste bestens dokumentierte Krieg in der Geschichte der Menschheit — verbindet sich vor allem mit unendlichen, vom Regen durchnäßten Feldern. Als ob es in den Jahren 1914-1918 immerfort geregnet hätte. Una melancolia infinita ...

Trotz allem: so hat es nicht angefangen. Zu Beginn herrschten Freude und vaterländischer

INFRASTRUKTURA KOROŠKIH SLOVENCEV 2010

Sodelavci slov. političnih, kulturnih, gospodarskih ustanov, slov. učitelji (infrastruktura, pribl.):

Ustanova	štev. sodelavcev	Skupno	stroški plač
Dvojezični učitelji na glavnih In ljudskih šolah	250		
Sodelavci slov. bank in zadrug	160		
Srednješolski učitelji	100		
Duhovniki in sestre	100		
Dvoj. vrtnarice in pomočnice	50		
Politične, kulturne, gospodarske Organizacije, novinarji	30		
Vzgojitelji domov in podobno	20	680 oseb	28 mio. €

Učenci slovenskih in dvojezičnih srednjih šol:

Slovenska gimnazija	550	
Dvojezična trgovska akademija	150	
Višja šola za gosp. Poklice Šentpeter	150	850 učenk in učencev

Število maturantov slov. šol 1963-2009 **2500 maturantk in maturantov**

Število odbornikov slovenskih društev **1000 odbornic in odbornikov**

Število občinskih odbornikov na slovenskih listah **51**

Število kandidatov na slov. listah **530**

**Število občinskih odbornikov z znanjem slovenščine
na listah večinskih strank (ocenjeno)** **70**

Število županov in podžupanov z znanjem slovenščine **20**

Število priznavajočih se Slovencev, ca. **13000**

Število oseb z znanjem slov. jezika (ocena) **30000 (5% koroškega prebivalstva)**

O konsenzni skupini

Članek Hanzija Tomažiča, glavnega urednika koroškega slovenskega cerkvenega tednika »Nedelja«, 4. novembra 2009

Tako ne!

Komentarja našega dolgoletnega zaslužnega komentatorja Jožeta Wakouniga, ki je tudi predsednik Zbora narodnih predstavnikov Narodnega sveta koroških Slovencev, ne objavljamo zato, da bi povečali zmedo, temveč zato, ker izraža mnenje določenega dela znotraj narodne skupnosti in ker je pač eksemplaričen primer, kako v zadnjih tednih in mesecih (ali ne celo v zadnjih letih?) poteka razprava znotraj narodne skupnosti. Da bo jasno: Nedelja takega „razpravljanja“ tako po načinu kot po vsebini ne more in tudi ne bo odobraval, ker smo prepričani, da samo povečuje razhajanja znotraj narodne skupnosti in v dialogu z narodom sosedom vodi v slepo ulico.

O konsenzni skupini in dveh predsednikih osrednjih organizacij lahko imamo različna mnenja (prav tako kot o delovanju tretjega predsednika), **toda to, da jima nenehno podtikajo podkupljivost**, kaže, da pred vsako vsebinsko razpravo stoji osebno obračunavanje, ki – in to si upam reči – veliki večini naših ljudi še kako preseda. Da potem komentator, ki v prvem odstavku upravičeno opozarja na katastrofo slovenskega naroda ob usodni državljanski vojni v letih 1941 do 1945, v zvezi s konsenzno skupino uporablja pojem »kolaboracija«, s katerim je komunistični totalitarizem vsa povojna leta stigmatiziral in zapostavljal del slovenskega naroda, kaže, kako dramatično se je v vsej tej debati izgubilo vsakršno merilo sorazmernosti in poštenosti.

In s tem smo pri vsebinskem delu razprave. Prav dobro razumem vse tiste, ki so do nemških članov konsenzne skupine zadržani, ker jih pač živo povezujejo z bolečino in s ponižanjem, ki sta bila posledica delovanja teh ljudi. Toda: ali nima svojo logiko, da se proces, ki mora biti gotovo širši in ne omejen zgolj na to skupino, v njem pa mora biti možna tudi razprava o pravičnosti, na simbolni ravni začne prav s temi ljudmi. Na svetu je nešteto primerov, kjer se je prav s simbolnimi gestami nekdanjih sovražnikov začel širši družbeni proces, ki je potem trajen, ker zajame sredino družbe in se tam utrdi. Za to gre: za trajno spremembo mišljenja in drže ne samo pri

posameznikov, temveč pri tako velikem številu ljudi, da bi lahko govorili o pravem družbenem premiku.

Pred dobrim letom sem v Celovcu obiskal tako imenovano „Tomaževo mašo“, pri kateri sta imela nagovor dr. Feldner in dr. Sturm, po maši pa je bil v farni dvorani še pogovor. Zbralo se je okrog 50 Celovčanov, vsi nemško govoreči, sam sem poznal le dobro peščico. Verniki, ki so se javljali k besedi, niso spraševali o podrobnostih te ali druge rešitve, temveč je bilo vseskozi čutiti, kako so bili veseli in navdušeni, da je bilo možno razmišljati drugače, kot je to prikazovala in prikazuje vladajoča koroška politična elita. In ni naključje, da sta bili večkrat omenjeni imeni konsenznih dvojčkov Waldstein/Inzko, saj je sinodalno sporočilo sprave in sožitja (ki je, mimogrede, tudi temeljilo na simbolni gesti dr. Inzka) ob vseh pomanjkljivostih v koroški Cerkvi živo tudi po vseh teh desetletjih. Iz te globoke, lastne zgodovinske izkušnje katoliška Cerkev podobno kot druge družbene ustanove, kot sta koroška delavska in gospodarska zbornica, podpira spodbude, ki širijo zavest, da mora ta dežela premagati travme preteklosti.

To označiti kot akcionizem, ali, še bolj absurdno, kot bližino z oblastnim strojem v deželi, je podobno problematično, kot v vseh dejanjih konsenzne skupine videti legitimiranje desnega ekstremizma in vse mogoče zarote ter prefinjene načrte germanizacije. S to retoriko iz ropotarnice zgodovine, ki jo najdemo tudi v tiskovnih izjavah Narodnega sveta, si ta naša osrednja zastopniška organizacija sami sebi najbolj škoduje. Vsak bo razumel, da Narodni svet ne sodeluje pri konsenzni skupini, toda jasno je, da bi namesto trošenja zarotniških scenarijev in zmerjanje vsega in vsakogar v prihodnost usmerjeno delovanje bilo prav v širjenju dialoga v družbeno sredino. Zato je prav, da bi jim čim več ljudi povedalo: Tako ne!

LESERBRIEF DES TAGES

Saat von damals ist aufgegangen

Leser macht auf Vorläufer der Konsensgruppe aufmerksam. Den gab es schon vor 37 Jahren.

Das Wirken der Konsensgruppe in Kärnten ist für mich ein Lichtblick. Aber schon vor 37 Jahren gab es einen Vorläufer in Gestalt der Kärntner Diözesansynode, die am 27. Oktober (!) 1972 im Klagenfurter Konzerthaus mit großer Mehrheit die Vorlage über „Das Zusammenleben der Deutschen und Slowenen in der Kirche Kärntens“ beschloss, während zu gleicher Zeit einige hundert Meter weiter Bundeskanzler Bruno Kreisky, von einem Korridor seiner Parteifreunde geschützt, durch eine Eierwerfende Demonstration die Arbeiterkammer verließ.

Als letzter Überlebender des damals eingesetzten deutsch-slowenischen Koordinationsausschusses möchte ich auf die großartige Leistung von Hofrat Dr. Valentin Inzko hinweisen. Er hat es fertig gebracht, ein glaubwürdiger Vertreter seiner Volksgruppe und ein konstruktiver Brückenbauer zwischen den beiden Volksgruppen zu sein; es war eine zweifache Aufgabe, die sonst fast nie von einer Person allein geleistet werden kann.

Auch in der anschließend vom Bundeskanzler einberufenen Ortstafelkommission, an der die offiziellen Volksgruppenvertreter sich leider weigerten mitzuwirken, hat er als einziges slowenisches Mitglied immer loyal deren Standpunkt dargestellt und zugleich nach tragbaren Kompromissen gesucht. Die von seinen slowenischen Landsleuten dafür oft geerntete Kritik hat ihm großen Schmerz bereitet.

Einer der Leitsätze in der Synodenvorlage lautete: „Da in beiden Volksgruppen Menschen leben, die auf Grund leidvoller Erfahrungen, aus ideologischen Gründen, aus Vorurteilen oder sonstigen Motiven noch nicht zu einer Zusammenarbeit bereit sind, sollen sich zunächst die Verständigungsbereiten zusammenfinden, um gemeinsam . . . zu arbeiten. Um jene, die noch nicht so weit sind, soll in Liebe und mit Geduld geworben werden.“

Die Saat von damals ist aufgegangen, wofür wir alle von Herzen dankbar sein können!

Ernst Waldstein, Wien

LIEBE IST . . .

... ein lebensveränderndes Ereignis.

© TMS/DISTR. BULLS

Kritik am Protest

Zu „Party, Putzdienst und Proteste“, 25.10.
Liebe(s) Studierende(s) (Partyvolk)! Tatsache eins: Ihr fordert mehr Geld für die Unis. Tatsache zwei: . . . der erste halbe Besetzungstag sowie die Nacht verursachen Kosten von 100.000 Euro.“ Wer soll denn eure Forderungen nun noch ernst nehmen? Ich finde Protest gut, jegliche Art von Protest, der einen Sinn verfolgt und ehrlich und authentisch ist. Ich kann weder Ehrlichkeit noch Authentizität bei diesem Protest feststellen.

Marco Lassnig, Klagenfurt

Nemški partner nemško-slovenskega koordinacijskega odbora pri katoliški cerkvi na Koroškem, dr. Ernst Waldstein (njegov slovenski partner je bil takrat dr. Valentin Inzko st. +) daje v koroški Kleine Zeitung konsenzni skupini priznanje: »seme je vzkliko«.

Narodni svet se ni razpustil.....

Za novo sodelovanje ne vlecimo starih kart

Iz poraza/neuspeha nastane „zmaga“. Poznamo to. Poraženci na volitvah le niso „luzerji“, ampak se nekako skušajo izgovarjati, da so po svoje le zmagovalci, ker se primerjajo radi s časi, ko so bile razmere za nje še slabše. Tako je bilo tudi pri Narodnem svetu koroških Slovencev (NSKS). Političnima tekmečama, Zvezi slovenskih organizacij (ZSO) in Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk (SKS) je predlagal, da naj se po njegovem vzgledu prav tako razpustita. Dobro, da nista šli na njegove limanice kot nekateri politiki v Sloveniji, ker so bile te le burka, podganska past ali velika prevara. Predsedstvo je odstopilo, ker člani niso potrdili njegovega predloga o razpustu NSKS. Seme mora umreti, da lahko nastane kaj novega; vse ni tako tragično, imeli so tudi že plan B, kako naprej, če bi se NSKS le razpustil; vsa vlada Republike Slovenije nas podpira in bo vplivala na to (s kakšnim pritiskom?, z denarjem?), da se bodo na Koroškem izvedle tajne in demokratične volitve ,tako nekako odstopljeni predsednik Karel Smolle.

Kaj vodstvo NSKS že ni vse počelo, da bi svojo organizacijo legitimiralo za edino in enovito zastopstvo Slovencev na Koroškem? Trikrat je izvedlo na podlagi privatno zbranih volilnih imenikov volitve v tako imenovani parlament NSKS. Pri zadnjih volitvah so volili pet tednov dolgo in to dobo proti pravilom igre celo podaljšali. Pri tem noben izvoljeni predsednik ni zdržal cele periode: ali je zaradi raznih pritiskov „ta pravih šefov“ iz ozadja sam odstopil ali pa je bil odstopljen. Enkrat pa je NSKS že vsem odbornikom slovenskih društev poslal nek vprašalnik v odločanje, večkrat pa je predlagal volitve narodnega predstavništva preko odbornikov slovenskih društev. Vedno pa je ostal pri vseh teh volilnih poizkusih sam. Zakaj? Ker je hotel vedno z glavo skozi zid. Ni se znal pogovoriti z ostalimi političnimi dejavniki med koroškimi Slovenci in pri tem priti do nekega kompromisa, kjer bi lahko sodelovali vsi. Zdaj naj bi hotel nekako še “prisiliti” vlado Republike Slovenije, da naj bi igrala pri tem razsodnika. Ta to odklanja, ker ne more odločati na ozemlju Republike Avstrije in samo predlaga bolj učinkovite politične strukture koroških Slovencev. „Ne bom udaril po mizi, ki stoji v drugi državi“, je nedavno poudaril pristojni minister Boštjan Žekš. To bi bilo tudi nespametno, ker v Avstriji še nikoli pritisk iz kake sosednje države ni ustvaril podlage za stvarno razpravo ampak le trmasto vztrajanje na svojih stališčih „mi smo mi in ne dopuščamo pritiskov od zunaj“.

In zdaj naj bi po predlogu „parlamenta“ NSKS ponovno potegnil tisto karto z volitvami preko odbornikov društev? Kulturna društva odlično delujejo in ni pametno, da bi jih vlekli v kakšen volilni boj. Iz politike ne smemo prenašati problemov na kulturna društva.

Stvar je vendar enostavna. Vse pristojne in glavne politične strukture koroških Slovencev naj koordinirajo važne zadeve narodne skupnosti v koordinacijskem odboru.

Drugače se bo nadaljevalo vse tisto, česar si vsi ne želimo.

Novemu predsedstvu NSKS, ki bo menda že izbrano 17. aprila 2010 ponujamo roko z željo po enakopravnem sodelovanju v korist slovenske narodne skupnosti na Koroškem. (RJ)

13 bombnih atentatov je UDBA od leta 1972 do 1979 izvedla na Koroškem, nekatere menda s pomočjo Korošcev. Jugoslovanski režim, njegova politika in ti atentati so koroškim Slovencem bolj škodovali kot karkoli drugega.

bombni atentati na Koroškem

31.03.2010

V Sloveniji poteka polemika o tem ali so državni organi bivšega režima bili vpleteni v bombne atentate na Koroškem. SDS je celo javno povprašala predsednika države dr. Danila Türka, ki je bil v bivšem režimu najprej tajnik in potem predsednik komisije za manjšine na SZDL, če je kaj vedel o vpletenosti državnih organov v te atentate. To je le ta nemudoma demantiral.

Nato je dal bivši predsednik NSKS dr. Matevž Grilc intervju za Kleiner Zeitung v katerem ne skriva simpatije za tak "način politike". Na vprašanje, kdo med koroškimi Slovenci je sodeloval pri teh atentatih pa je dejal, da je to bila "levica in partizani".

V najnovejši Mladini Igor Omerza v pismu bralcev piše, da je v obdobju od 16.10.1972 do 18.9.1979 odjeknilo na Koroškem 13 bombnih atentatov. Pri dveh je policija odkrila storilce in bili so obsojeni. Prvi je bil atentat na partizanski spomenik pri Robežu, kjer so štiri avstrijce obsodili drugi primer pa je bil velikovski muzej, kjer sta oba storilca - sodelavca UDBE - bila ob atentatu težko ranjena in kasneje obsojena.

Nadalje Omerza piše: Od ostalih (ednajstih) bombnih eksplozij so 7 atentatov izvedli Slovenci. "Pri treh so imeli neposredno tehnično podporo SDV in neposredni izvajalci so bili registrirani sodelavci slovenske tajne partijske policije. Prvič na železniško progo pri Grabštajnu (11.11.1976), drugič na železniško progo Celovec-Področca, v Kapli ob Dravi (9.3.1977), tretjič, podstavev bombe ob električni drog napeljave za železniško progo Celovec-Št. Vid, pri Gospe Sveti (20.4.1977).

Ostale storilsko znane bombaške akcije (štiri po številu), je sledeč natančni SDV dokumentaciji, so izvedli dva zamejska Slovenca in sodelavci SDV oz. v dveh primerih neki Hanin, ki ga je imel na vezi SDV-sodelavec Rastko. Ta Hanin je med drugim izvedel 31.10.1976 celo bombaško akcijo na partizanski !!! spomenik v Komlju (za to je vedel sodelavec SDV Rastko in zamejec dr. Marko Dumpelnik, takrat občinski odbornik v Pliberku).

Za te štiri akcije SDV trdi, da so bile opravljene "izven njihovega spoznavnega okvira". Ostanje torej samo še štiri bombne eksplozije od 13, za katere ne vemo, kdo jih je izvedel..."

Toliko Igor Omerza v Mladini (26.03.2010).

O bombnih atentatih na Koroškem krožijo različne "štorije". Še dobro, da so sedaj arhivi odprti in da se bodo stvari razčistile. Dvomim, da bo dr. Matevž Grilc ob odkritju vseh dokumentov še lahko trdil, da so bombe nastavljali "levičarji in partizani"....

Vsekakor mora R Slovenija, kot demokratična država te zadeve razčistiti. Enkrat zaradi tega, ker bi bilo neznosno, da se te zadeve okoli državnega terorizma ne razčistijo in drugič zaradi tega, ker bi bilo neznosno, da bi se na Koroškem medseboj obsojali glede tega. Ne preostane kaj drugega kot: na dan z resnico, neglede na status in ugled oseb....

ODGOVORNI UREDNIK
GREGA REPOVŽ
 UREDNIK NOTRANJE POLITIKE
JURE TRAMPUS

4 KREATIVNI DIREKTOR
ROBERT BOTTERI
 ILUSTRACIJE
TOMAŽ LAVRIČ
 TEHNIČNI DIREKTOR
GREGA KROPIVNIK
 OBLIKOVANJE
DAMJAN ILIČ IN IVIAN KAN MUJEZINOVIC

IZDAJA
 MLADINA ČASOPISNO PODJETJE D.D.
 DUNAJSKA CESTA 51, 1000 LJUBLJANA
 PREDSEDNICA UPRAVE
DENIS TAVČAR

TISK
 DELO - TČR D.O.
 DTP
 INSIST D.O.O. (WWW.INSIST.SI)

NATISNILI SMO 19.615 IZVOĐOV
 CENA 2,80 EUR

NAROČNIKI (FIZIČNE OSOBE) IMAJO POPUST ZA IZBRANO NAROČNIŠKO OBDOBJE: 10% (TROMESEČJE), 15% (POLLETJE), 20% (LETO). ŠTUDENTI, DIJAKI, UPOKOJENCI IN BREZPOSELNI LAHKO UVELJAVLJAJO 15% POPUST PRI TROMESEČJU. NAROČNINA VELJA OD TEKOČE ŠTEVILKE DO PISNEGA PREKLIKA, OPOVEDI PA VELJAJE OD ZAČETKA NASLEDNJEGA OBRADUNSKEGA OBDOBJA. NAROČNINA ZA TUJINO ZNAŠA 265 EUR LETNO, Z LETALSKO DOSTAVO PA 325 EUR.

UREDNIŠTVO
 DUNAJSKA 51, SI-1001 LJUBLJANA,
 PR 2700
 TEL 01 230-65-00
 DEŽURNI GSM 041 321 763
 FAX 01 230-65-10
 E-MAIL DESK@MLADINA.SI
 HTTP://WWW.MLADINA.SI

NAROČNINE IN REKLAMACIJE
 TEL 01 230-65-30
 E-MAIL NAROCNINE@MLADINA.SI
 MORA STIŽATI

DEŽURNA SLUŽBA ZA REKLAMACIJE
 DOSTAVE V SOBOTO IN NEDELJO
 OD 6 - 12 H
 TEL 01 4737-650.

RAČUNOVODSTVO
 TEL 01 230-65-53
 PRODAJA IN DISTRIBUCIJA
 TEL 01 230-65-50
 E-MAIL PRODAJA@MLADINA.SI
 OGLASNO TRŽENJE
 TEL 01 230-65-20 IN 01 230-65-36
 FAX 01 230-65-10
 E-MAIL OGLAS@MLADINA.SI
 TRANSAKCIJSKI RAČUN
 06000-0063490582, BANKA CELJE D.D.

ISSN 0350-9346

VSE PRAVICE PRIDRŽANE. PONATIS CELOTE
 ALI POSAMEZNIH DELOV JE DOVOLJEN LE
 S PISNIM PRIVOLJENJEM.

NASLOVNICA
 OBLIKOVANJE
 IVIAN KAN MUJEZINOVIC
 ILUSTRACIJA
 TOMAŽ LAVRIČ

PISMA:

NASLOV: DUNAJSKA 51, 1000 LJUBLJANA
 MAIL: DESK@MLADINA.SI
 FAX: (01) 230 65 10

MLADINA, ŠT. 11

RESNICA O VELIKOVCU

V prispevku Resnica o Velikovcu je avtor pravilno povzel mojo izjavo, da je slovenska SDV izvajala mednarodne teroristične akcije v koroškem zamejstvu, Heimatdienstove akcije v Avstriji pa naj bi izvajali posamezniki brez uradne državne podpore. V nadaljevanju se trudi dokazati, da taka moja trditev ne vzdrži vsebinske presoje. Zato bom predložil dejstva iz javno dostopne dokumentacije in skušal ubraniti to izjavo.

Na avstrijskem Koroškem je v obdobju od 16. 10. 1972 do 18. septembra 1979 odjeknilo 13 bombnih eksplozij. Samo pri dveh je policija odkrila storilce in obkral so avstrijske pravosodne oblasti na za javnost odprtih in demokratično vodenih procesih pravomočno obsodile izvajalce. Prvič so odkrili storilce, ki so 16. septembra 1973 razstrelili partizanski spomenik na Robežu pri Apačah in jim sodili novembra istega leta. Preiskava ni odkrila nikakršnih državnih ozadij, dejansko je šlo za štiri avstrijske »prenapeteže« (kot bi rekel Tomaž Ertl).

Drugič je policija odkrila slovenskega storilca in storilko, ki sta 18. septembra 1979 prinesla in podstavila bombo v domovinskem muzeju (v stari velikovski utrdbi oz. mestni hiši). Do sedaj sta v javnosti oba (Luka Vidmar in Marina Blaj) bila prepoznana kot uslužbenca slovenske tajne partijske policije. Šele v članku, na katerega odgovarjam, je bivši notranji minister Janez Zemljarič zatrdil, da Blajeva ali »Bombenlady« (kot so jo poimenovali avstrijski mediji) ni bila iz SDV. Iz dosedanjega pisanja ali TV-prispevka (Ljerk Bizij) in tudi iz dokumentacije SDV je namreč izhajalo, da je Blajeva bila uslužbenka tajne komunistične policije. To še posebej zato, ker je mejo na Holmcu takrat prečkala z originalnim potnim listom in s sliko, vendar z lažnim imenom Mira Lorger. Kakorkoli že, bomba je predčasno eksplozirala, oba ranila in tako sta bila storilca zasačena na kraju terorističnega zločina. Na sojenju junija 1980 sta bila obsojena na dolgoletni zaporni kazni. Zanimivo je tudi, da so po tem slučajnem odkritju obeh neposrednih »velikovških« izvajalcev bombni napadi na avstrijskem Koroškem, kot po čudežu, prenehali!

Danes takratni načelnik SDV Tomaž Ertl trdi, da SDV »s tem ni imela nič« (Mladina, 18. december 2009), medtem ko je bivši notranji minister Janez Zemljarič bolj odkritosrčen in pravi, da so jim to za hrbotom zakuhali mariborski uslužbenci SDV in da so bili zaradi tega sankcionirani na za javnost zaprtim procesu. No, pa smo po 30 letih izvedeli, da smo imeli konec 70. ali v začetku 80. let v Sloveniji ne samo za javnost zaprti sodni proces, ampak hkrati tudi takega, za katerega javnost do danes sploh ni vedela. Če so bili vrhovi SDV in politike res tako čisti, je pa čudno, da tega ne takrat ne pozneje niso razkrili pred javnostjo in da se neka-

terim šele sedaj, ko je zadeva zopet izbruhnila, počasi vrača spomin!

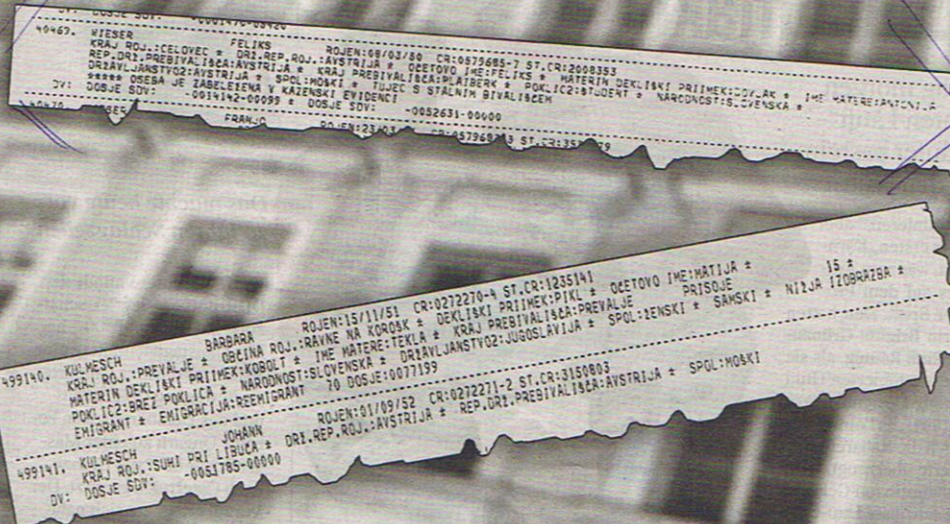
Toda vrnimo se sedaj na ostale bombne eksplozije. Ostane nam jih še enajst. Iz dostopne SDV-dokumentacije izhaja, da so jih sedem nedvoumno izvedli Slovenci. Pri treh so imeli neposredno tehnično podporo SDV in neposredni izvajalci so bili registrirani sodelavci slovenske tajne partijske policije. Prvič na železniško progo pri Grabstajnu/Grafenstein (11. november 1976), drugič na železniško progo Celovec-Področja, v Kapli ob Dravi/Kappel an der Drau (9. marec 1977), tretjič, podstavev bombe ob električni drog napeljava za železniško progo Celovec-Št. Vid, pri Gospe Sveti/Maria Saal (20. april 1977).

Ostale storilsko znane bombaške akcije (štiri po številu), sledeč natančni SDV dokumentaciji, so izvedli dva zamejska Slovenci in sodelavci SDV oz. v dveh primerih neki Hanin, ki ga je imel na vezi SDV-sodelavec Rastko. Ta Hanin je med drugim izvedel 31. oktobra 1976 celo bombaško akcijo na partizanski!!! spomenik v Komlju/Kömmel (za to je vedel sodelavec SDV Rastko in zamejec dr. Marko Dumpelnik, takrat občinski odbornik v Pliberku). Za te štiri akcije SDV trdi, da so bile opravljene »izven njihovega spoznanega okvira«. Ostanejo torej samo še štiri bombe eksplozije od 13, za katere ne vemo, kdo jih je izvedel. Tudi citiranje avstrijskega zgodovinarja dr. Alfreda Elsteja v Mladini o takratnem delovanju nemške BND na naši severni meji nam ne pomaga dosti, ker so preveč splošne in nam ne ponudijo nobenega konkretnega odgovora, kdo je stal za posamezno akcijo v koroškem bombaškem obdobju 1972-1979. V luči vseh navedenih in dokumentiranih dejstev, iz javno dostopnih papirjev, se mi zdi popolnoma korektna moja izjava, da so na Koroškem v omenjenem obdobju pokale tudi »slovenske« državne bombe in da dokazov za vpletenost avstrijskih državnih organov avtor članka Resnica o Velikovcu ni predložil.

Morda bi Janezu Zemljariču lahko bolj verjeli glede nevpetenosti vrha SDV v velikovski atentat, če bi razložil, kako to, da se (po izjavah Ertla in Zemljariča) »samovoljni bombaš in prenapetež« Luka Vidmar leta 1988 ponovno pojavlja kot uslužbenec SDV in to - paradoksalno - pri tajnem spremljanju nastajanja Dnevnikov in spominov Staneta Kavčiča. Prav tistega odstavljene liberalnega partijskega politika, ki je v svojem dnevniku prvi napisal resnico o Velikovcu in za katerega danes Janez Zemljarič preko Mladine meni, da je šele z njegovo odstranitvijo prišlo do postopne demokratizacije tajne policije slovenskega komunističnega vrha. Če misli s tem na metanje bomb na Koroškem, tajna preiskovanja doma in v tujini (npr. Borisa Pahorja v Trstu), udabaško zastraševanje Edvarda Kocbeka in po njenih ovadbah zaprta Blažiča in Miklavčiča - vse naštetu se je dogajalo, ko je J. Z. operativno vodil slovensko SDV (pravi šefi so bili v svinčenih sedemdesetih letih sicer Kardeļ, Dolanc in Popit) - potem se mu za tako demokratizacijo lahko samo vljudno zahvalimo in si obenem srčno želimo, da se taki mračni časi v Sloveniji ne bodo vrnil nikoli.

IGOR OMERZA, LJUBLJANA

LIDBAŠI NA KOROŠKEM

Das große Fragezeichen hinter vielen Namen: Wie kamen sie überhaupt auf die Liste? Handelt es sich um Agenten oder um Opfer?

zierte der Schriftsteller Janko Messner auf die Frage, warum er auf der Liste aufscheine. „Ich unterrichtete damals im Gymnasium in Ravne. Die UDBA wollte mich aufgrund meiner Sprachkenntnisse gewinnen. Doch ich lehnte ab.“

Für den slowenischen Historiker Janez Stergar am „Institut für Nationalitätenfragen“ in Laibach, der selbst in der Liste geführt wird, sich aber als „Opfer“ der UDBA sieht, ist das Verzeichnis keine Fälschung. Auch hält er die Daten der Dossiers für weitgehend authentisch. Zu den Reaktionen, die es am Institut gab, meinte Stergar: „Mit Hilfe zweier Institutskollegen konnte ich nachvollziehen, wie bei der Veröffentlichung der ‚UDBA-Mitarbeiter am Institut‘ vor allem die ‚Parteimitglieder‘ verschwunden sind, von denen begründet angenommen werden konnte, dass sie auch nicht-wissenschaftliche Aufgaben wahrnahmen.“ Zudem konstatierte Stergar: „Es ist auch

klar, dass die wirklichen Chefs der UDBA im Verzeichnis nicht aufscheinen.“

Bereits unmittelbar nach Kriegsende richtete der jugoslawische Geheimdienst sein Augenmerk auf die „Hermagoras Bruderschaft“, den slowenischen Klerus in Klagenfurt und die politischen Aktivitäten von Josef Tischler. Dazu heißt es in einem UDBA-Jahresbericht: „Informativ wurden die Kreise der Hermagoras bearbeitet und der Klerus unterwandert. Mit Erfolg beschatteten wir das Wirken der slowenischen Reaktion unter der Führung von Josef Tischler.“

Spitzel in Hermagoras

Bis Mitte der 70er Jahre hatte die UDBA drei Spitzel in der „Hermagoras“ platziert. Es gibt auch Hinweise, dass der „Zentralverband der Kärntner Slowenen“ infiltriert wurde.

Offensichtlich trugen die verdeckten Operationen mit österreichischen Konfidenten, die in

den Sicherheitsdirektionen der Steiermark und Kärnten wie auch im Innenministerium saßen, Früchte: Titos Geheimdienst wusste, dass SPÖ-Innenminister Oskar Helmer 1938 der NSDAP beigetreten war.

Man kannte die dunklen Seiten der Gegenspieler auf Sicherheitsdirektorebene. Franz Odlasek, Kärntens Sicherheitschef von 1953-1959, besaß ebenfalls eine NSDAP-Mitgliedsnummer. Steiermarks Sicherheitsdirektor Ludwig Pirkhofer, Bruder des Dollfußmörders Otto Planetta, hatte aus Karrieregründen seinen Familiennamen geändert.

Im Bilde war die UDBA über das von ÖVP-Staatssekretär Ferdinand Graf in Kärnten aufgebaute Agentennetz, das sich auf Ex-Gestapobeamte vom Schlag eines Hans Sellak stützte, und in der gegen Jugoslawien gerichteten Tätigkeit eng mit dem vatikanischen Geheimdienst zusammenarbeitete.

Spitzel observierten in der Hermagoras die Aktivitäten von Josef Tischler

Historiker Janez Stergar, selbst auf der Liste, hält sie für authentisch

Janko Messner wurde 1952 von der UDBA angesprochen

FEUTZ, KOSCHER, KK (2)

10. oktobra 2010 bo Koroška obhajala 90.obletnico plebiscita. Slovenci bomo najbrž sodelovali kakor 80.obletnici. Kako je z enakimi proslavami v Sloveniji v primerjavi s Koroško? Ali je sodelovanje pametno ali ne?

Proslave in državni prazniki – dnevi veselja in zadovoljstva ali žalosti in potrnosti?

V zadnjih mesecih sem sodeloval pri nekaj državnih in deželnih proslavah. Čaka me pa še avstrijski državni praznik 26. oktobra. Za nas koroške Slovence sta predvsem pomembna zadnja dva praznika. Udeležil pa sem se tudi dveh državnih praznikov v Sloveniji. Prvi je bil v Prekmurju, ko so praznovali praznik priključitve Prekmurja k Jugoslaviji oz. Sloveniji, drugi pa v Kobaridu na Primorskem, ko so praznovali dan priključitve Primorske. 4. oktobra sem opazoval proslavo ob 10.oktobru v Šentprimožu, potek državnega praznika 26. oktobra pa mi je tudi znan po tem, da naša društva prirejajo koncerte pod naslovom »Dober večer, sosed«.

Za nas koroške Slovence je zanimivo,ko si ogledujemo malo potek proslav iz zornega kota manjšine oziroma narodne skupnosti:

Pred praznikom v Prekmurju je pred letom Marija Poszonec, državna poslanka madžarske narodne skupnosti v slovenskem parlamentu izjavila, da se proslave ne bo udeležila, da Madžari nimajo kaj praznovati, ker so s priključitvijo Prekmurja postali manjšina in se njihovo število iz leta v leto zmanjšuje (zadnjih 10 let za več kot 20%). Na proslavi zato tudi ni bilo madžarskih društev in tudi v madžarščini se ni kaj povedalo ali se jim zahvalilo, da bi se zavzemali za Slovenijo... .

V Prekmurju tudi ni bilo plebiscita. Priključitev je bila politična odločitev velesil na podlagi realnega stanja v deželi.

Tudi na prazniku v Kobaridu na Primorskem ni bilo predstavnikov italijanske narodne skupnosti in v italijanščini sem videl na ekranu samo prikaz povelja italijanskih fašistov po priključitvi Primorske Italiji: »qui si parla solamente italiano« (tu se govori samo italijansko). Italijansko se ni spregovorilo. Roberto Battelli se je pred kratkim v slovenskih časopisih pritožil nad slabim vzdušjem za italijanski jezik na Primorskem. Dejal je, da se v javnosti zavzemanje za italijanski jezik istoveti s fašizmom, kar je tudi sam večkrat doživel. Drugače pa je bila proslava velik prikaz zvestobe Primorcev slovenskemu narodu in njihove borbe za narodne pravice in za pridružitve Slovincem v Jugoslaviji. Kak plebiscit bi zelo verjetno prinesel ogromno večino za Slovenijo.Predsednik slovenske vlade, Borut Pahor, ni omenjal italijanske manjšine.

Česa se spominjamo pri **avstrijskem državnem prazniku**, vsi vemo. Vsi smo veseli, da smo pri Avstriji in da je ta demokratična država z vidnim blagostanjem. Slovenci povabimo nemške sodeželane v goste in pri tem kažemo javnosti našo zvestobo Avstriji. Vedno pa

opozarjamo pri tem tudi na nekatere pravice iz državne pogodbe, ki bi jih bilo treba še izpolniti. Vsi nam pri tem ne pritrjujejo. Vsi smo mnenja, da je naša udeležba pri teh prireditvah zaželjena in nesporna.

S praznovanjem **koroškega plebiscita** pa imamo naše težave. Kot gimnazijec se spominjam, da smo se z dr. Tischlerjem večkrat udeležili oktobrske povorke po Celovcu. Kot žitrajski podžupan sem se udeležil proslavljanja pred 9 leti in so me zaradi tega naši rojaki večkrat ošvrknili. Tudi govor Bernarda Sadovnika na tej centralni prireditvi ni bil vsakemu po volji. Ne eni strani smo vsi zato (ali morda ne?), da smo ostali pri Avstriji, da so na primer moji predniki (za to imam pismene podlage) glasovali leta 1920 za Avstrijo, na drugi strani pa nas seveda boli, da se je zaradi nacionalističnega pritiska skoraj zdesetkalo število priznavajočih se koroških Slovencev. Motijo nas rjavi korški gvanti, ki jih na ta dan nosijo skoraj vsi politiki in udeleženci proslav. V Sloveniji slišimo besede »izgubljena Koroška in škoda, da...itd. Ali pa smo morda mnenja prekmurskih madžarov in italijanskih Primorcev, da nimamo kaj praznovati, kar seveda žali ostale Korošce, ki nam zato spet nekaj očitajo... . Izid koroškega plebiscita je dejstvo in dejstvo je tudi, da so mnogi naši predniki glasovali za Avstrijo, akoravno je imela Jugoslavija prej cono A dalj časa pod svojo oblastjo.

Ta naša ambivalentna drža je po mojem mnenju nevzdržna. Pripombe, namigovanja, nasmeški krožijo, javno pa naši politiki (seveda ne vsi) ničesar ne povedo ali držijo pri govorih figo v žepu. Tu bo treba torej le gotove iskrene in verodostojne jasnosti.

Prireditve »Dober večer, sosed« so dober začetek, manjkajo pa konkretno bolj številno nadaljevanje na višji stopnji in bolj konkretni rezultati.

Letos ob 90-letnici plebiscita bo prilika za to.

Pri vseh teh zdrahah naj nam bo vsaj delna uteha naša nova Evropa z Evropsko unijo. Pod to streho bomo kmalu vsi in lahko upamo, da bo dejanska odprava mej iz prej nastalih manjšin prinesla druga, boljša pojmovanja za rešitev naših skupnih problemov.(RJ)

Kaj pravijo pripadniki italijanske narodne skupnosti v Sloveniji (drž. posl. R. Batelli v Delu)? Od prezadnjega do zadnjega ljudskega štetja je padlo njihovo število za več kot 20 odstotkov!

Koliko pripadnikov italijanske manjšine še živi pri nas, kakšne so njihove težave?

Seznam je zelo dolg. Kaže se v gradivu, ki je na komisiji v parlamentu. **Naša demografska slika je kot mrliški list.** Ne smemo pa se vdati v usodo, to ne bi bilo dobro. Potrebujemo aktivno politiko, da se naš jezik in naša kultura obdržita. Smo zelo zelo majhna manjšina. Številke zadnjega popisa so grozovite, na ozemlju treh občin, kjer naj bi se izvajali zaščita in mehanizmi pozitivne diskriminacije – ta je gotovo izraz demokratičnosti neke družbe, a se uporablja zgolj za to, da se doseže enakopravnost med ljudmi -, se je za Italijane izreklo 1840 prebivalcev. Pri jeziku je stanje dosti boljše. Pri italijanščini kot maternem jeziku je bil upad med popisoma petodstoten. Jezikovna opredelitev je bolj intimno vprašanje, ne tako zunanje kot izrekanje o nacionalnosti. Recimo, da je po mnenju sociologov, ki to proučujejo, mogoče fiziološko, torej zaradi demografske slike kot take, pojasniti upad pri maternem jeziku. Medtem, pa uprad pri izrekanju o nacionalnosti kaže tudi nekatere elemente patološkosti. Pred časom je bila narejena analiza, po mojem edina resna doslej. Opravil jo je inštitut za statistiko. Analizira iste ljudi, ki so bili popisani leta 1991 in 2002. Tam se vidi asimilacijski veter. Tako pri Italijanah kot pri Madžarih so ugotovitve podobne. Upad za 25 odstotkov pri tistih, ki se opredeljujejo za Italijane, in za 22 odstotkov pri Madžarih, kar je veliko preveč za desetletno obdobje. Govorimo o popolnoma istih ljudeh.

Katere vrste aktivne politike so pa vašem nujne, da bi se krivulja obrnila. Na področju medijev, v šolstvu....?

Verjetno bi bila potrebna na vseh področjih. Nekaj pozitivnih rezultatov je bilo doseženih v času prejšnje vlade. Izvajati pa bi bilo treba sprejeto zakonodajo, predvsem kar zadeva jezikovne pravice. Tam, kjer se, se uveljavljajo zelo nedosledno. Bolje bi morali interpretirati, kar sicer zakonodaja prevedeva, tudi v šolstvu. Večino bi bilo treba vzgajati v sožitju z manjšinami in spoštovanju do njih. A je to, kot je videti, nemogoče. Čim je za nekoga nekaj, kar mi naredimo, sporno, je to takoj že fašizem. Na vsakem koraku, celo med otroki.....Zmeraj se govori o pojmu nacije kot o kolektivnem subjektu, kot da bi se retorika delovnega razreda spremenila v retoriko nacije. To so uniformirajoči pojavi, ki niso najbolj demokratično razviti. Potem pridemo do tega, da se država brani pred uresničitvijo lastnih zakonov. Večina se brani pred uveljavljanjem pravic manjšin. Skratka, dosti je težav, povezanih s splošnim pojmovanjem stvari. Ti pojavi so lahko razumljivi do neke točke, ko se država komaj vzpostavlja. Ne pa skozi desetletja in ne na področjih, ki bi morala biti samoumevna, kot je varnost, ki jo zagotavljajo tudi mednarodne povezave.